

Edward Ozorowski, Walter Kasper, Ludwig Bertsch, Elmar Bartsch, Franz Kamphaus, Willi Massa, Felix Schlösser

W trosce o duszpasterstwo

Studia Theologica Varsaviensia 10/2, 365-368

1972

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

W TROSCE O DUSZPASTERSTWO

Wszelkie dzieła encyklopedyczne mają to do siebie, iż podają naukę na ogół już skryształizowaną, bez wdawania się w polemiczne spory lub międzyszkolne dyskusje. Ich bowiem zadaniem nie jest zgłębianie problemów, lecz prezentacja dotychczasowego stanu wiedzy w odnośnej dziedzinie. W tym też świetle należy widzieć opublikowaną w 1970 r. na zlecenie Komisji Episkopatu Niemiec encyklopedię pt. *Pastorale. Handreichung für den pastoralen Dienst*. Jest to dzieło zbiorowe przygotowane przez najwybitniejszych teologów niemieckiej grupy językowej. Składa się z 12 odrębnych tomów, zawierających omówienie najważniejszych zagadnień duszpasterskich. Właśnie troska o duszpasterstwo stanowi klucz do zrozumienia idei przewodnich, wyboru tematów i układu materiału tej wielotomowej encyklopedii. W innym wypadku można by dyskutować nad jej profilem, sposobem ujmowania kwestii, czy też stopniem ich oryginalności.

Niemieckiej Komisji Episkopatu chodziło przede wszystkim o służeńie pomocą konkretnym duszpasterzom w rozwiązywaniu niesionych przez współczesne życie problemów pastoralnych; nie o dawanie gotowych recept — jak podkreślił w przedmowie do tego dzieła kard. J. Döpfner — lecz o wspólne poszukiwanie odpowiedzi na najważniejsze pytania współczesnego świata. Stąd też prezentowana encyklopedia posiada charakter wyraźnie praktyczny. Nie spotykamy w niej długich zestawów literatury ani też definitywnych rozstrzygnięć szczegółowych kwestii, ale za to znajdujemy tam syntezę najnowszej nauki Kościoła na temat najważniejszych zagadnień pastoralno-teologicznych.

Nastawienie pastoralne autorów pociągnęło za sobą konieczność wyboru najważniejszych tylko zagadnień teologicznych. Trzeba przyznać, że jest to wybór trafny, dający w efekcie spójną całość. Uwzględniono w nim nie tylko teologię pastoralną w najnowszym tego słowa znaczeniu, lecz również dogmatyczną, moralną i ascetyczną. Można nawet powiedzieć, iż tego rodzaju zabieg zatarł istniejące dotychczas granice międzydyscyplinarne w teologii, a ukazał w rezultacie jedną, zwartą i zróżnicowaną naukę, usiłującą stawić czoła problemom współczesnego świata.

Jest rzeczą zrozumiałą, iż nie sposób tu omówić wszystkich kolejnych tomów, opublikowanych w ramach tej serii. Stąd też zachodzi potrzeba selekcji. Wydaje się, iż obraz prezentowanej encyklopedii ukaże się jasno na przykładzie trzech wybranych, najbardziej typowych dla całości, tomów.

Walter Kasper, *Die Heilssendung der Kirche in der Gegenwart*, Mainz 1970, Grünewald, s. 89.

Jest to wznowione i poprawiane wydanie dzieła znanego już na całym świecie eklezjologa W. Kaspera. Ograniczył się w nim autor do najbardziej zasadniczych wątków nauki o Kościele, która dziś przeżywa prawdziwy renesans. Nie rozwodził się nad problemami ściśle dogmatycznymi w eklezjologii, jak np. kwestia początków Kościoła, Głowy i Duszy Mistycznego Ciała, a zajął się zagadnieniami ściśle pastoralnymi, czyli dotyczącymi działalności Kościoła we współczesnym świecie.

W dziele Kaspera współczesność jest najbardziej eksponowanym wątkiem. Od jej analizy rozpoczyna autor swoje wywody (rozd. I, *Die gegenwärtige Situation*), do niej odnosi naukę o posłannictwie Kościoła (rozd. II, *Die Sendung der Kirche in der Gegenwart*), na niej opiera wykład o rzeczywistości Kościoła (rozd. III, *Die Wirklichkeit der Kirche heute*) i ją ma na względzie, gdy mówi o nosicielach kościelnego posłannictwa (rozd. IV, *Die Träger der kirchlichen Sendung*) i formach urzeczywistniania się tego posłannictwa (rozd. V, *Die Verwirklichungsformen der kirchlichen Sendung*). Współczesność wszakże dla Kaspera nie jest problemem samym w sobie, lecz jedynie tłem, na którym występuje zbawcza działalność Kościoła. I tu dochodzi do głosu drugi wątek jego dzieła. Jest nim misja Kościoła we współczesnym świecie. To też autor zajął się takimi problemami eklezjologicznymi, jak przynależność do Kościoła, jego urzeczywistnianie się, posłannictwo, udział w tym procesie poszczególnych stanów oraz konkretne formy realizowania tak rozumianego procesu.

Widzimy, iż jest to eklezjologia specjalnie pojęta. Jakkolwiek brakuje w niej omówienia wielu innych zasadniczych tematów, to jednak spełnia ona swoją rolę, bo zwraca uwagę na rzeczy najważniejsze, bo poucza wszystkich ludzi odpowiedzialnych za duszpasterstwo, co mają czynić, ażeby Kościół rzeczywiście realizował wytknięte mu przez Chrystusa cele.

Ludwig Bertsch, *Busse und Bussakrament in der heutigen Kirche*, Mainz 1970, Grünewald, s. 44.

Autor rozpoczyna swoje wywody od stwierdzenia, iż temat pokuty zajmował bardzo wiele miejsca w nauczaniu Chrystusa, i że przez to jest ciągle aktualny. Nie można — jego zdaniem — zrezygnować z głoszenia ludziom tej prawdy, która korzeniami tkwi w Ewangelii. Jedyne, co może być poddane dyskusji, to sposób realizacji tego wezwania we współczesnym świecie. I to uściślenie stanowi dla Bertscha powód do zajęcia się szeroko analizą sytuacji współczesnego człowieka, jego stosunku do pokuty w ogóle oraz do sakramentu spowiedzi.

Oba problemy rozpracował w dwóch kolejno po sobie następujących rozdziałach, a następnie przeszedł do omówienia pastoralno-teolo-

gicznych i praktycznych konsekwencji, płynących z powyższego stwierdzenia. Uwzględnił tu między innymi następujące zagadnienia: nawrócenie i wiara, pokuta i wiara w Kościele, grzechy lekkie i ciężkie, przygotowanie do spowiedzi dzieci, młodzieży i starszych, spowiedź a duszpasterz, pokuta w chrześcijańskiej wspólnotie oraz problem spowiedzi ustnej. Ogólnie mówiąc, autor starał się dotknąć najbardziej drażliwych punktów współczesnego człowieka i co więcej, usiłował je podać zrozumiałym językiem i w przystępnej formie. Jego wywody szły w kierunku przeciwstawienia się legalistycznemu traktowaniu pokuty, następnie ukazania perspektyw i szans sakramentu spowiedzi we współczesnym świecie, wreszcie w stronę konkretnych propozycji szafowania tego sakramentu wśród różnych grup chrześcijańskiej społeczności.

Książka ta jest o tyle ciekawa, że traktuje o sprawach, na temat których jawi się ostatnio coraz więcej krytycznych zdań i opinii. Pozostaje godna uwagi, ponieważ narosło w tym zakresie trudności rozwiązuje w duchu nauki katolickiej z szacunkiem dla tradycji. Dzięki temu, mimo swej szczupłości, może z powodzeniem spełniać rolę przewodnika po niezwykle krętych ścieżkach ewangelicznie pojętej pokuty.

Elmar Bartsch, Franz Kamphaus, Willi Massa, Felix Schlösser, Rolf Zerfass, *Verkündigung*, Mainz 1970, Grünewald, s. 117.

Współczesność i tym razem znalazła się w centrum zainteresowań oraz stała się punktem odniesienia dla konkretnych rozważań teologicznych. W sygnalizowanym tu dziele zbiorowym — widocznie uważano tematykę przepowiadania za bardzo ważną, skoro przydzielono ją do opracowania aż 5-ciu specjalistom — zajęto się jej wymogami i postulatami w dziedzinie przepowiadania. Jest to jeden z tych tomów, w którym główną myśl rozpracowano z benedyktyńską wprost dokładnością. Mamy tam już nie tylko ogólną wizję problematyki, ale nawet szczegółowe omówienie zagadnień, niekiedy bardzo specjalistycznych, nadających w efekcie dziełu bardzo wysoką rangę.

Układ materiału jest tu jasny i przejrzysty. Podzielono go na 7 części: wprowadzenie — E. Bartsch, rozdz. I (słuchacze) — W. Massa, rozdz. II (głosiciele słowa) — R. Zerfass, rozdz. III (przedmiot przepowiadania) — F. Kamphaus, rozdz. IV (język przepowiadania) — R. Zerfass, rozdz. V (sytuacja przepowiadania) — F. Schlösser i wreszcie zakończenie — F. Kamphaus. Wymieniłem oddzielnie wprowadzenie i zakończenie, ponieważ części te dostarczają tak wiele materiału nowego, że nie ustępują rozdziałom. We wprowadzeniu E. Bartsch nakreślił szczegółowo sytuację przepowiadania w ostatnich czasach oraz wskazał na dokonywane w tej dziedzinie poszukiwania i proponowane rozwiązania, w zakończeniu zaś F. Kamphaus wyłapał linie wiodące dzieła, złączył je razem i ukazał ich związek z procesem urzeczywistniania się Kościoła. Dzięki temu zabiegowi udało się uzy-

skąć maximum jednolitości przy jednoczesnej wszechstronności podejścia.

Tom ten jest znakomitym przykładem dobrej roboty zespołowej. Czyta się go z przyjemnością i pożytkiem. Z powodzeniem więc może służyć pomocą zarówno dla duszpasterzy, jak też i dla tych wszystkich, którym problematyka przepowiadania leży na sercu.

Obejmując jednym spojrzeniem wydaną przez niemieckich teologów encyklopedię, można tylko życzyć, ażeby podobne dzieła powstawały również w Polsce, która przecież styka się z tymi samymi trudnościami w dziedzinie wiary, i w której Kościół ma do spełnienia to samo zadanie.

Edward Ozorowski

Z PROBLEMATYKI NIEROZERWALNOŚCI MAŁŻEŃSTWA

Nie trzeba być skrupulatnym szperaczem publikacji naukowych, by dostrzec, że w ostatnich latach wyraźnie wzrosło zainteresowanie teologów i kanonistów problematyką nierozzerwalności małżeństwa. Za zainteresowanie tym godniejsze uwagi, że sytuuje się poza granicami pogoni za błędnie pojmowaną nowoczesnością i sensacją dziennikarską. Zarówno liczba publikacji poświęconych temu zagadnieniu jak i poważną nazwiska widniejące na ich czele skłaniają do bliższego zapoznania się z prezentowanymi stanowiskami. Niniejsze opracowanie nie rości sobie jednak pretensji do wnikliwego studium problemu; pozostaje ściśle w granicach informacji o niektórych, świeżych pozycjach, które, jak się wydaje, wyznaczają kierunki trudnej doktrynalnie i ważnej z punktu widzenia duszpasterskiego dyskusji.

Pytanie brzmi: czy małżeństwo jest absolutnie nierozzerwalne. Idąc za schematem myślowym św. Tomasza, a jednocześnie w bliskości za stanowiskiem wielu spośród uczestników dyskusji można by odpowiedzieć: wydaje się, że tak, ale jest inaczej. W ten sposób, ze świadomością dokonanym dla większej wyrazistości przerysowaniem, atmosfera i ton debaty mają szansę otrzymania wymiarów bliższych rzeczywistości. Wydaje się przede wszystkim, że z punktu widzenia doktryny katolickiej małżeństwo jest nierozzerwalne, gdyż wielowiekowy dorobek myśli teologicznej oraz wypowiedzi *Magisterium* Kościoła prowadzą ku tezie o nierozzerwalności. Dowodem jest jej kwalifikacja: *proxima fidei*. Tymczasem obserwuje się, że niektórzy poważni teolodzy i kanoniści uznają dziś za możliwe i konieczne postawienie obok tego twierdzenia znaku zapytania. Nie należy jednak zbyt pośpiesznie wyciągać wniosków z tej obserwacji. Postawienie pytańnika nie oznacza konieczności próby podważenia tezy tradycyjnej.